

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Павленка Олексія Миколайовича

на дисертацію Денисюк Інни Сергіївни

«Формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки» представлену на здобуття

наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку нашої держави одним із пріоритетних напрямів модернізації системи вітчизняної освіти є забезпечення суспільства компетентними вчителями, які здатні реалізовувати свій творчий потенціал у професійній діяльності. Зростання вимог до фахівців у галузі мистецької освіти вимагає вдосконалення традиційної системи фахової підготовки майбутніх учителів музики, які мають бути конкурентноспроможними, мобільними та креативними. Це потребує розробки та впровадження нових методичних підходів для підвищення рівня інструментально-виконавської підготовки студентів. У цьому контексті особливого значення набуває формування імпровізаційної майстерності майбутніх фахівців музично-педагогічного профілю.

Актуальність і необхідність вирішення цієї проблеми визначаються суперечністю між зростаючими вимогами до професійної компетентності вчителів музики і недостатнім рівнем їх фахової підготовки, що виявляється у неготовності до вільного музикування.

Саме тому дисертаційне дослідження Денисюк Інни Сергіївни «Формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки» є актуальне і своєчасне, покликане внести позитивні зміни у ситуацію, яка склалася в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація І.С. Денисюк є ґрунтовним дослідженням, в якому наводяться методологічні, науково-теоретичні та практично-методичні аспекти вирішення проблеми формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. Достовірність отриманих результатів дисертаційного дослідження підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних позицій дисертації, опрацюванням широкої бази наукової літератури, ґрунтовним теоретичним аналізом основних понять, застосуванням сучасних методів дослідження, апробацією та впровадженням результатів роботи у практичну діяльність вітчизняних вищих навчальних закладів. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження сформульовані чітко й послідовно, вони є змістовними та аргументованими.

Автором вдало систематизовано, логічно вибудовано теоретичний матеріал та відповідно до обраних загальнонаукових методологічних підходів визначено важливість формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. Об'єкт та предмет дослідження відповідають специфіці обраної теми. Досягнення поставленої мети передбачало вирішення поставлених завдань: ретельний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; з'ясування особливостей музичної імпровізації та її застосування у виконавській діяльності музиканта; розкриття сутності, змісту і компонентної структури навичок імпровізації у майбутніх учителів музики; обґрунтування принципів та педагогічних умов формування навичок імпровізації у процесі інструментально-виконавської підготовки студентів мистецьких факультетів; визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості навичок імпровізації у студентів мистецьких факультетів; розробка, обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов та методики формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Вірогідність отриманих результатів забезпечена теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, адекватних меті й завданням дослідження. Аналіз основних положень дисертаційної роботи свідчить про досягнення мети й вирішення завдань дослідження. Висновки зроблені логічно, з повним викладом і достатнім рівнем обґрунтованості. Достовірність отриманих результатів дисертації підтверджується їхньою успішною апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів дослідження. У дисертаційному дослідженні дисертанткою вперше здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки; обґрунтовано педагогічні умови формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики в процесі інструментально-виконавської підготовки; розроблено та апробовано поетапну методику формування навичок імпровізації, що ґрунтується на активізації пізнавальних процесів під час музично-виконавської діяльності музиканта. Також у роботі визначено критерії та показники навичок імпровізації та схарактеризовано рівні їх прояву, обґрунтовано принципи організації навчального середовища у процесі інструментального навчання з метою підвищення рівня сформованості навичок імпровізації студентів мистецьких факультетів.

Крім того, автором уточнено зміст понять: «музична імпровізація», «імпровізаційність», «імпровізаційно-результативна дія», «інструментально-виконавська свобода гри», «навички імпровізації майбутнього учителя музики». У роботі удосконалено комплекс методів і прийомів формування навичок імпровізації у процесі інструментально-виконавської підготовки студентів мистецьких факультетів та подальшого розвитку набули теоретичні та методичні засади фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу,

загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу та додатків. Структура роботи є логічною, відрізняється збалансованістю обсягу розділів та підрозділів, узгодженістю поставлених завдань дослідження і сформульованих висновків.

У вступі подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, чітко визначено об'єкт, предмет, мету і завдання; розкрито теоретико-методологічну основу та методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи; наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – «Теоретико-методичні засади формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки» – розкрито стан досліджуваної проблеми у філософській, мистецтвознавчій, психолого-педагогічній, літературі; з'ясовано особливості застосування імпровізації у виконавській та педагогічній діяльності вчителя-музиканта. Дисертантка визначила зміст поняття «музична імпровізація» як створення музики експромтом, безпосередньо, що реалізується в активній послідовності дій «чую-відчуваю-граю». Висновки до першого розділу дисертаційної роботи достовірні та обґрунтовані.

У другому розділі – «Імпровізація як музичний конструкт у сутнісно-виконавських показниках» – дисертанткою розкривається сутність навичок імпровізації майбутніх учителів музики, визначається їх зміст та компоненти структура; обґрунтовуються педагогічні умови та принципи формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки; презентуються наукові підходи, форми та методи, що складають організаційно-методичну модель авторської методики формування навичок імпровізації. У дослідженні навички імпровізації майбутнього учителя музики визначено як особистісне новоутворення, що зумовлює здатність створювати музику експромтом, художньо-перетворювати її у процесі виконання і регулювати виконавський процес.

Висновки до другого розділу повністю висвітлюють результати поставлених завдань.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки» – автор розкриває сутність пропедевтичного етапу дослідження; визначає критерії та показники діагностування рівнів сформованості навичок імпровізації у студентів мистецьких факультетів у межах констатувального експерименту, здійснює перевірку методики формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики в умовах інструментально-виконавської підготовки, наводить результати формувального експерименту, аналізує отримані результати та доводить їх статистичну достовірність.

Загальні висновки дисертаційного дослідження є ґрунтовними, свідчать про виконання поставлених завдань та відображають основні результати проведеної роботи. Окрему увагу варто звернути на додатки, які підсилюють уявлення про цілісність дослідження.

Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання. Матеріали проведеного дисертаційного дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики; при створенні навчальних програм, науково-методичних посібників і розробки навчальних курсів; організації самостійної роботи студентів мистецьких факультетів ВНЗ; для науково-теоретичної та методичної підготовки вчителів музики у системі післядипломної освіти.

Низка положень дисертації, методів та форм навчальної роботи можуть використовуватися у процесі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики. Практичної значущості набувають розроблені дисертанткою методичні рекомендації, які включають систему завдань, методів та вправ які спрямовані на формування у студентів мистецьких факультетів навичок імпровізації.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у впровадженні матеріалів дослідження в процес теорії та методики музичного навчання майбутніх учителів музики.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні теоретичні положення та висновки дисертації відображено у 18 одноосібних публікаціях автора, з них: 7 статей у вітчизняних фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 8 – у збірниках матеріалів наукових конференцій, 2 – у періодичних виданнях.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Дисертаційне дослідження, його оформлення та автореферат відповідають Постанові Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 про «Порядок присудження наукових ступенів» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015). Дисертаційна робота та автореферат написано із дотриманням наукового стилю.

Зміст автореферату у повному обсязі відповідає змісту дисертаційного дослідження відповідно до його структури. В авторефераті наведено основні наукові положення й висновки дисертації.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи наукову цінність і практичну значущість дисертаційного дослідження Денисюк Інни Сергіївни, доцільно висловити зауваження та побажання рекомендаційного характеру.

1. У дисертаційному дослідженні автор звертає увагу на цінність імпровізації у педагогічній практиці. Тому було б логічним розширити розгляд імпровізації не тільки у різних видах художнього мистецтва, але й у методичних системах музичного виховання.

2. У параграфі 2.2. дисертантка зазначає, що в основі визначених педагогічних умов покладено ідею розвивального навчання на засадах творчо-діяльнісного, особистісно-орієнтованого, аксіологічного та середовищного підходів. У цьому контексті було б доцільно детальніше розглянути творчо-діяльнісний підхід.

3. У третьому розділі дисертації описано зміст та етапи апробації експериментальної методики формування навичок імпровізації у майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. Однак, під час мотиваційно-орієнтованого етапу дослідно-експериментальної роботи автор поверхово звертає увагу на механізми, прийоми та способи імпровізаційної техніки. Тому вважаємо, що дисертантці було б доречно конкретизувати особливості та принципи створення імпровізаційної горизонталі та вертикалі у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Однак, висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи.

Загальні висновки та оцінка дисертації. Враховуючи актуальність, новизну, цілісність, завершеність дисертаційного дослідження, вагомий внесок дослідниці в розвиток теорії та практики навчання майбутніх вчителів музики, зміст і науково-обґрунтовані результати, логічність викладу матеріалу, практичну цінність сформульованих положень та висновків, доцільно констатувати, що дисертаційна робота «Формування навичок імпровізації майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки» відповідає стандартним вимогам «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор Денисюк Інна Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інструментально-
виконавської підготовки
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

О.М. Павленко

